

Мирослава Анатоліївна Садова,

докторка психологічних наук, професорка,
професорка кафедри політології
Національного університету «Києво-Могилянська академія»,
головна наукова співробітниця
відділу інтелектуального розвитку обдарованої особистості
Інституту обдарованої дитини НАПН України,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-4297-7317>

УДК 159.9.018:167.23

DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-4\(87\)-30-36](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2022-4(87)-30-36)

ЕМПІРИЧНА СТРУКТУРА МОТИВАЦІЙНИХ КОМПОНЕНТІВ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБДАРОВАНОЇ МОЛОДІ ЗА ФАКТОРНИМ АНАЛІЗОМ

Анотація.

У статті обґрунтовано емпіричні результати дослідження структури мотиваційних компонентів особистісного потенціалу обдарованої молоді за факторним аналізом. Виявлено чотири головні фактори, що разом пояснюють 44,576 % сумарної дисперсії. Перший фактор за сукупним обсягом пояснює 17,607 сумарної дисперсії й об'єднує 10 мотиваційних шкал. Перший фактор охопив найбільшу кількість шкал і методик, які направлені на позицію вибору професії та академічної успішності в навчанні досліджуваних, тому ми назвали цей фактор «навчально-мотиваційним». Другий фактор за сукупним обсягом пояснює 10,005 сумарної дисперсії й об'єднує 8 мотиваційних шкал. До другого фактору увійшли шкали і методики, які направлені на психологічні перешкоди, які потрібно долати обдарованим під час реалізації особистісного потенціалу, тому ми назвали цей фактор «Виявлення психологічних бар'єрів». Третій фактор за сукупним обсягом пояснює 9,991 сумарної дисперсії й об'єднує 4 мотиваційних шкали. До третього фактору увійшли шкали і методики, які направлені на потенційні ресурси та безпосередньо залежать від сформованості мотивації, тому ми назвали цей фактор «потенційно-мотиваційним». Четвертий фактор за сукупним обсягом пояснює 11,943 сумарної дисперсії й об'єднує як у третьому компоненті 4 мотиваційних шкали. До четвертого фактору увійшли шкали та методики, які направлені на подолання психологічних бар'єрів і вирішення проблем, а не накопичування проблем та їх уникнення, тому фактор назвали «особистісно-реалізаційним».

Ключові слова: факторний аналіз; особистісно-реалізаційний; потенційно-мотиваційний; виявлення психологічних бар'єрів; навчально-мотиваційний компоненти.

Постановка проблеми полягає в тому, що досить складно було обґрунтувати теоретичну структуру мотиваційних компонентів особистісного потенціалу обдарованої молоді й експериментально виявити за рахунок факторного аналізу відповідні компоненти. Адже, за теоретичною структурою в нас 5 компонентів, а за емпіричною 4. Така кількість факторів зумовлена тим, що ми авторську анкету на постановку цілей не обчислювали факторним аналізом даних, тому що вона направлена на відкриту форму відповідей і потребує більш розгорнутого обґрунтування в наступних наших дослідженнях та публікаціях.

Мета дослідження полягає в емпіричному обґрунтуванні структури мотиваційних компонентів особистісного потенціалу обдарованих дітей юнацького віку за рахунок факторного аналізу даних.

Здійснено аналіз сучасних зарубіжних та українських вчених за останнє десятиліття, де розглянуто чинники та складові компоненти мотивації в структурі особистісного потенціалу обдарованих дітей юнацького віку (Н. Водоп'янова, Е. Дауер, К. Гукман, Е. Курко, Л. Конрад, Р. Лазарус, С. Лауджин, К. А. Літл, Н. Мазурик, Ф. Прекель, М. Селігман, О. Рязанцева, К. Уільямс, Л. Ферлазу, С. Хобфолл, Д. Честор, Ю. Швалб, М. Шмітт, О. С. Штепа).

Під час застосування методів математичної статистики нами було використано факторний аналіз даних для виявлення мотиваційних компонентів особистісного потенціалу обдарованих юнаків і дівчат. Здійснимо обґрунтування кожного з виявлених факторів.

Факторний аналіз даних дав змогу виділити чотири головні фактори, що разом пояснюють 44,576 % сумарної дисперсії як показано в таблиці 1.

Таблиця 1

Сумарна дисперсія факторного аналізу даних

Компонент	Ротація суми квадратів навантаження		
	Всього	% дисперсії	Сумарний %
1	5,634	17,607	17,607
2	3,201	10,005	27,612
3	3,197	9,991	37,602
4	2,222	11,943	35,545

Ми застосували декілька варіацій факторного аналізу даних і виявили найбільш оптимальний (методом головного компоненту, методом обертання варімакс з нормалізацією Кайзера, обертання зійшлося за 6 ітераціями), який подано на графіку з яскраво вираженими крапками (4 фактори). Усі інші дані, не мають відповідної значущості, адже вони скупчені не під крутим підйомом.

Нижче подано графік крапкової діаграми розподілу факторів мотиваційної структури особистісного потенціалу обдарованих юнаків та ді-

вчат, який підтверджує сутність вище сказаного (рис. 1).

При інтерпретації виявлених компонентів нами було враховано факторні навантаження суджень із абсолютним значенням 0,40 і вище.

Перший фактор за сукупним обсягом пояснює 17,607 сумарної дисперсії й об'єднує 10 мотиваційних шкал. Шкали, що увійшли до цього фактору належать до таких психодіагностичних методик: авторська анкета «Виявлення мотивації до навчання» (виявлення мотивації престижу, дисципліни за професією, література, мова (лінгвістика), Творчі дисципліни); «Самоактуалізаційний тест» Е. Шострома (шкала підтримки, шкала ціннісних орієнтацій, шкала уявлень про природу людини); методика «Індикатор копінг-стратегій» Д. Амірхана (шкала уникнення проблем); методика «Мотивація успіху і боязнь невдачі» Реана (шкала мотивація до успіху).

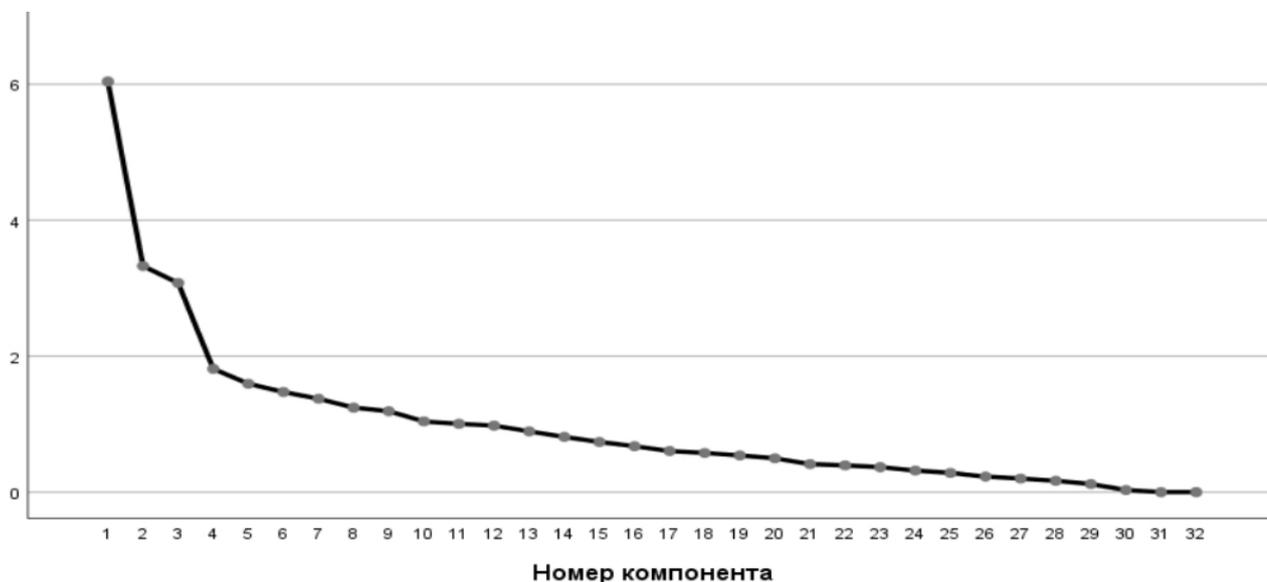

Рис. 1. Графік крапкової діаграми розподілу факторів професійної відповідальності особистості

Перший фактор охопив найбільшу кількість шкал і методик, які направлені здебільшого на позицію вибору професії й академічної успішності в навчанні досліджуваних, тому ми назвали цей фактор «навчально-мотиваційним» (табл. 2).

Таблиця 2

Навчально-мотиваційний компонент

№	Шкали	Факторна вага
	Виявлення мотивації престижу	0,525
	Дисципліни за професією	0,710
	Література	0,546
	Мова (лінгвістика)	0,794
	Творчі дисципліни	0,665
	Шкала підтримки	0,854
	Шкала ціннісних орієнтацій	0,923
	Шкала уявлень про природу людини	0,440
	Шкала уникнення проблем	0,525
	Шкала мотивація до успіху	0,579

Навчально-мотиваційний компонент описано нами в теоретичній структурі та його емпіричні критерії відповідають рівню обґрунтованості теорії. Більшість шкал, які спрацювали за факторним навантаженням описують направленість на навчально-професійну мотивацію. Студенти обирали напрям тієї діяльності, якою хочуть займатися (учнівська обдарована молодь), або вже навчаються за відповідною професією (студенти вишів).

Другий фактор за сукупним обсягом пояснює 10,005 сумарної дисперсії й об'єднує 8 мотиваційних шкал. Шкали, що увійшли до цього фактору належать до таких психодіагностичних методик: авторська анкета «Виявлення мотивації до навчання» (мотив задоволення потреб, мотив професійної реалізації, соціальний

мотив, виявлення зовнішніх позитивних мотивів, виявлення зовнішніх негативних мотивів, виявлення соціальної значущості учня (студента)); «Самоактуалізаційний тест» Е. Шострома (шкала сентизивності, шкала спонтанності). До другого фактору увійшли шкали і методики, які направлені здебільшого на психологічні перешкоди, які потрібно долати обдарованим під час реалізації особистісного потенціалу, тому ми назвали цей фактор «Виявлення психологічних бар'єрів» (табл. 3).

Таблиця 3

Компонент виявлення психологічних бар'єрів

№	Шкали	Факторна вага
	Мотив задоволення потреб	0,536
	Мотив професійної реалізації	0,546
	Соціальний мотив	0,544
	Виявлення зовнішніх позитивних мотивів	0,703
	Виявлення зовнішніх негативних мотивів	0,679
	Виявлення соціальної значущості учня (студента)	0,697
	Шкала сентизивності	0,611
	Шкала спонтанності	0,448

За теоретичною мотиваційною структурою особистісного потенціалу обдарованих, ми описували відповідний фактор, який в експериментальному спрямуванні підтвердив гіпотетичні припущення.

Цей чинник описує сутність не розв'язаних проблем як об'єктивного так і суб'єктивного характеру. Зокрема надмірна чутливість та ранимість обдарованих виявляє їх творчі здібності та невміння долати перешкоди. Тому значна кількість обдарованих студентів з потужним творчим потенціалом так і залишаються за межею реалізації відповідної обдарованості. Наше завдання в експериментальному спрямуванні розробити тренінг особистісного зростання на подолання бар'єрів, які перешкоджають розкрити та реалізувати творчий потенціал.

Третій фактор за сукупним обсягом пояснює 9,991 сумарної дисперсії й об'єднує 4 мотиваційних шкали. Шкали, що увійшли до цього фактору належать до таких психодіагностичних методик: авторська анкета «Виявлення мотивації до навчання» (виявлення мотивації престижу); «Самоактуалізаційний тест» Е. Шострома (шкала гнучкості поведінки); методика «Втрати і надбання персональних ресурсів» Н. Водоп'янової М. Штейн (ресурси); методика «Мотивація успіху і боязнь невдачі» Реана (шкала мотивація до успіху). До третього фактору увійшли шкали і методики, які направлені здебільшого на потенційні ресурси, які напряму залежать від сформованості мотивації, тому ми назвали цей фактор «потенційно-мотиваційним» (табл. 4).

Таблиця 4

Потенційно-мотиваційний компонент

№	Шкали	Факторна вага
	Виявлення мотивації престижу	0,693
	Ресурси	0,734
	Шкала гнучкості поведінки	0,718
	Шкала мотивація до успіху	0,473

Цей компонент у теоретичній структурі відповідної проблеми також нами був описаний. Ми лише хочемо в емпіричному спрямуванні зацентувати на тому, що це один з головних компонентів, адже об'єктом нашої науково-дослідної теми постає особистісний потенціал, який охоплює сутність виділених за рахунок факторного аналізу даних тих шкал, які відповідають даному чиннику. Дуже добре, що спрацювали шкали цьому фактору, які направлені на мотивацію престижу, мотивацію успіху, особистісні потенційні ресурси. Ці властивості розкриватимуть та вмотивовуватимуть обдарованих до розкриття та реалізації особистісного потенціалу за рахунок мотиваційних чинників впливу на особистість.

Четвертий фактор за сукупним обсягом пояснює 11,943 сумарної дисперсії й об'єднує як у третьому компоненті 4 мотиваційних шкали. Шкали, що увійшли до цього фактору належать до таких психодіагностичних методик «Самоактуалізаційний тест» Е. Шострома (шкала прийняття агресії, шкала контактності, шкала пізнавальних потреб); методика «Індикатор копінг-стратегій» Д. Амірхана (шкала розв'язання проблем). До четвертого фактору увійшли шкали і методики, які направлені здебільшого на подолання психологічних бар'єрів і розв'язання проблем, а не накопичування проблем та їх уникнення, тому фактор названий «особистісно-реалізаційним» (табл. 5).

Таблиця 5

Особистісно-реалізаційний компонент

№	Шкали	Факторна вага
	Шкала прийняття агресії	0,973
	Шкала контактності	0,973
	Шкала пізнавальних потреб	0,973
	Шкала розв'язання проблем	0,872

Четвертий чинник ми описували й обґрунтовували в теоретичній структурі мотиваційних компонентів особистісного потенціалу обдарованої молоді. Хочемо звернути увагу читача на те, що емпіричні результати за факторним аналізом даних описують насамперед шкалу розв'язання проблем, а це надає можливість обдарованій молоді долати перешкоди, розкривати власний особистісний потенціал, конструктивно вирішувати внутрішньо-особистісні, міжособистісні та міжгрупові конфлікти.

Також, у теоретичній структурі цієї проблеми ми описували ще п'ятий компонент цільовий. За

даним компонентом ми обґрунтуємо експериментальні результати досліджень в наступній нашій публікації. Адже, на цільовий компонент ми відводимо розроблену нами авторську анкету з відкритими, а не закритими відповідями, що потребуватиме значної кількості часу з урахуванням вибірки досліджуваних на тут і тепер 769 осіб.

На наступному етапі емпіричних досліджень за рахунок факторного аналізу даних ми підраховали середнє значення та стандартне відхилення шкал, які ввійшли до структури мотиваційних компонентів особистісного потенціалу обдарованих юнаків і дівчат. У таблиці 6 подано відповідні значення.

Таблиця 6

Описова статистика шкал за середнім значенням та стандартним відхиленням				
№ шкали	Назва шкали	Середнє значення	Станд. відхилення	Кількість досліджень
	Мотив задоволення	0,4759	0,53983	769
	Мотив професійної реалізації	0,7958	0,47728	769
	Соціальний мотив	0,5553	0,53753	769
	Виявлення зовнішніх позитивних мотивів	2,0559	1,00817	769
	Виявлення зовнішніх негативних мотивів	0,5735	0,72717	769
	Виявлення соціальної значущості учня (студента)	0,9831	0,98477	769
	Виявлення мотивації престижу	12,7568	3,40219	769
	Дисципліни за професією	6,7581	1,89469	769
	Література	9,6801	3,21198	769
	Мова (лінгвістика)	8,8700	3,00325	769
	Творчі дисципліни	7,4824	2,33798	769
	Шкала орієнтація в часі	0,3186	0,46624	769
	Шкала підтримки	48,2289	8,74998	769
	Шкала ціннісних орієнтацій	11,3329	3,31128	769
	Шкала гнучкості поведінки	7,2991	2,58632	769
	Шкала сентизивності	1,5982	1,37540	769
	Шкала спонтанності	0,7035	0,52092	769
	Шкала самоповаги	0,5995	0,53111	769
	Шкала самоприняття	0,3810	0,52708	769
	Шкала уявлень про природу людини	4,9389	1,40781	769
	Шкала синергії	0,9082	0,27778	769
	Шкала прийняття агресії	12,4941	2,70422	769
	Шкала контактності	12,4941	2,70422	769
	Шкала пізнавальних потреб	12,4941	2,70422	769
	Шкала креативності	18,6671	6,83880	769
	Шкала розв'язання проблем	22,5176	8,66582	769
	Шкала соціальної підтримки	26,0676	7,18455	769
	Шкала уникнення проблем	7,2068	2,32181	769
	Мотивація на невдачу	5,6593	1,83950	769
	Шкала мотивація до успіху	11,1274	2,86582	769
	Шкала не вираженої мотивації	8,3381	2,50627	769
	Ресурси	2,0791	1,02682	769

У таблиці здійснено аналіз шкал за такими психодіагностичними методами: авторська анкета «Виявлення мотивації до навчання»; «Самоактуалізаційний тест» Е. Шострома; методика «Індикатор копінг-стратегій» Д. Амірхана; методика «Мотивація успіху і боязнь невдачі» Берна, методика «Втрати і придбання персональних ресурсів» Н. Водоп'янової, М. Штейн.

До авторської анкети «Виявлення мотивації до навчання» ввійшли такі шкали: мотив задоволення (0,4759 – низький рівень виявлення); мотив професійної реалізації (0,7958 – низький рівень виявлення); соціальний мотив (0,5553 – низький рівень виявлення); виявлення зовнішніх негативних мотивів (0,5735 – низький рівень виявлення); виявлення зовнішніх позитивних мотивів (2,0559 – високий рівень виявлення); виявлення соціальної значущості учня (студента) (0,9831 – низький рівень виявлення); виявлення мотивації престижу (12,7568 – дуже високий

рівень виявлення); дисципліни за професією (6,7581 – середній рівень виявлення); література (9,6801 – середньо-високий рівень виявлення); мова (лінгвістика) (8,8700 – середній рівень виявлення); творчі дисципліни (7,4824 – середній рівень виявлення). Для більш вдалої обґрунтованості шкал щодо середніх значень варто повідомити, що кожна шкала мала свої максимальні бали. Тому ми відштовхуємося саме від запрограмованого показника кожної з запропонованих шкал в анкеті.

«Самоактуалізаційний тест» Е. Шострома проаналізуємо за середніми значеннями шкали: шкала орієнтації в часі (0,3186 – низький рівень виявлення), шкала підтримки (48,2289 – середній рівень виявлення), шкала ціннісних орієнтацій (11,3329 – середній рівень виявлення), шкала гнучкості поведінки (7,2991 – низький рівень виявлення), шкала сентизивності (1,5982 – низький рівень виявлення), шкала спонтанності

(0,7035 – низький рівень виявлення), шкала самоповаги (0,5995 – низький рівень виявлення), шкала самоприйняття (0,3810 – низький рівень виявлення), шкала уявлень про природу людини (4,9389 – середній рівень виявлення), шкала синергії (0,9082 – низький рівень виявлення), шкала прийняття агресії (12,4941 – середньо-високий рівень виявлення), шкала контактності (12,4941 – середній рівень виявлення), шкала пізнавальних потреб (12,4941 – дуже високий рівень виявлення), шкала креативності (18,6671 – високий рівень виявлення).

Зазначена методика у більшості обдарованих показала низькі показники, тому що ми розглядаємо в дослідженні підліткову та юнацьку категорію дітей, а в цьому віці реалізувати власний потенціал дуже важко. З огляду на це, ми акцентуємо на виявленні відповідного потенціалу, а не на його реалізації. На високому рівні спрацювали шкала креативності та шкала пізнавальних потреб тому, що ми залучили значну кількість обдарованих учнів та студентів з академічною та творчою направленістю.

Методику «Індикатор копінг-стратегій» Д. Амірхана проаналізуємо за середніми значеннями шкали: шкала розв'язання проблем (22,5176 – середній рівень виявлення), шкала соціальної підтримки (26,0676 – середній рівень виявлення), шкала уникнення проблем (7,2068 – низький рівень виявлення).

Методику «Мотивація успіху і боязнь невдачі» Реана проаналізуємо за середніми значеннями шкали: мотивація на невдачу (5,6593 – високий рівень), шкала мотивація до успіху (11,1274 – низький рівень виявлення), шкала не вираженої мотивації (8,3381 – середній рівень виявлення). З урахуванням низької вмотивованості обдарованих дуже важко розкрити та реалізувати особистісний потенціал, на що й буде направлена наша корекційно-мотиваційна програма в подальших дослідженнях.

У методиці «Втрати і надбання персональних ресурсів» Н. Водоп'янової М. Штейн спрацювала одна шкала ресурсів (2,0791 – високий рівень виявлення). Такий результат надасть можливість розкривати потенціал з урахуванням достатньої вмотивованості обдарованого досліджуваного.

Отже, підсумовуючи вищезазначене варто відмітити, що факторний аналіз дав змогу виокремити 4 яскраво виражені фактори мотиваційної структури особистісного потенціалу обдарованої молоді: навчально-мотиваційний, потенційно-мотиваційний, особистісно-реалізаційний, виявлення психологічних бар'єрів. Відповідні фактори разом пояснюють 44,576% сумарної дисперсії. Опитувальники та шкали, які включено до факторного аналізу даних підраховано за середнім значенням і стандартним відхиленням. Найбільш яскраво виражені шкали за високим рівнем се-

редніх значень: виявлення зовнішніх позитивних мотивів, виявлення мотивації престижу, прийняття агресії, пізнавальних потреб, креативності, мотивація на невдачу, ресурси.

Перспективами подальших досліджень полягатимуть у виявленні емпіричної типології особистісного потенціалу обдарованих дітей юнацького віку.

Використані літературні джерела

1. *Howard-Hamilton M.* Gifted adolescents: Psychological behaviors, values, and developmental implications / Mary Howard-Hamilton, Bridget A. Franks. – 2018. – URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02783199509553656>.
2. *No Child Is Just Born Gifted: Creating and Developing Unlimited Potential.* Barbara Clark is a past-president of the National Association for Gifted Children (NAGC). – 2016. – URL: <https://www.nagc.org/blog/no-child-just-born-gifted-creating-and-developing-unlimited-potential>.
3. *Gifted Children: How to Bring Out Their Potential.* Enrichment activities can provide for very bright kids / By Christian Fischer // Scientific american mind august. – 2008. – URL: <https://www.scientificamerican.com/article/coaching-the-gifted-child/>
4. *Assessment of student's potential based on the data concerning productivity and psychological comfort of education / I. Samokhin, M. Sergeeva, E. Tabuyeva, T. Stanchulyak, E. Kolesina // Evaluación del potencial del alumno en base a datos relativos a productividad y confort psicológico educativos.* – 2018. – Vol. 39 (2). – P. 22. – URL: <https://www.revistaespacios.com/a18v39n02/a18v39n02p22.pdf>.
5. *Excellence for high potential and gifted students.* – 2019. – URL: <https://education.nsw.gov.au/teaching-and-learning/school-excellence-and-accountability/school-excellence-in-action/effective-improvement-measures-and-strategies/excellence-for-high-potential-and-gifted-students>.
6. *Morisano D.* Can Personal Goal Setting Tap the Potential of the Gifted Underachiever? / D. Morisano, B. M. Shore. – 2010. – URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02783193.2010.508156>.
7. *Fiedler E. D.* Gifted Children: The Promise of Potential / The Problems of Potential / E. D. Fiedler // Handbook of Psychosocial Characteristics of Exceptional Children. 1999. – P. 401–441. – URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4757-5375-2_16.
8. *Laujin S.* Psychotherapist, Psychologist, Neuropsychologist in Hong Kong / S. Laujin. – 2021. – URL: <https://sandraLaujin.com/gifted-child?lang=en>.
9. *Pamela R. Clinkenbeard.* Motivation and gifted students: implications of theory and research pamela / Pamela R. Clinkenbeard // University of Wisconsin-Whitewater. Psychology in the Schools. – 2012. – Vol. 49 (7). – P. 1–10. – URL: https://www.arts.unsw.edu.au/sites/default/files/documents/Motivation_and_Gifted_Students.pdf.

10. High potential learners. – 2021. – URL: <https://www.birchcopsce.co.uk/high-potential-learners>.

11. Conrad L. Personal Goal Setting and Self-Regulation for Gifted Children / Lisa Conrad. – 2022. – URL: <https://globaltchatpoweredbytagt.wordpress.com/2019/03/11/personal-goal-setting-and-self-regulation-for-gifted-children/>.

12. Abu-Hamour B. A Study of Gifted High, Moderate, and Low Achievers in Their Personal Characteristics and Attitudes toward School and Teachers / Abu-Hamour, Bashir; Al-Hmouz, Hanan // International Journal of Special Education. – 2013. – Vol. 28. – No. 3. – P. 5–15. – URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1024419>.

13. Aaron D. Gresson. In Search of the Potentially Gifted: Suggestions for the School Administrator / Aaron D. Gresson. David G. Carter Sr. – 2010. – URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00098655.1977.9959190?journalCode=vtch20>.

14. Якимова І. Л. Проблема врахування особистісного потенціалу обдарованих учнів у закладах спеціалізованої освіти наукового спрямування / І. Л. Якимова // Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат: матеріали Всеукр. міждисциплін. наук.-практ. конф. (Київ). – 2021. – С. 1–2. – URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18740/1/57_Yakymova.pdf.

References

1. Mary Howard-Hamilton, Bridget A. Franks (2018). Gifted adolescents: Psychological behaviors, values, and developmental implications. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02783199509553656>.

2. No Child Is Just Born Gifted: Creating and Developing Unlimited Potential. Barbara Clark is a past-president of the National Association for Gifted Children (NAGC). (2016). Retrieved from: <https://www.nagc.org/blog/no-child-just-born-gifted-creating-and-developing-unlimited-potential>.

3. Christian Fischer (2008). Gifted Children: How to Bring Out Their Potential. Enrichment activities can provide for very bright kids. *Scientific american mind august*. Retrieved from: <https://www.scientificamerican.com/article/coaching-the-gifted-child/>.

4. Samokhin, I., Sergeeva, M., Tabuyeva, E., Stanchulyak, T., & Kolesina, E. (2018). Assessment of student's potential based on the data concerning productivity and psychological comfort of education. *Evaluación del potencial del alumno en base a datos relativos a productividad y confort psicológico educativos*. Vol. 39 (2). P. 22. Retrieved from: <https://www.revistaespacios.com/a18v39n02/a18v39n02p22.pdf>.

5. Excellence for high potential and gifted students (2019). Retrieved from: <https://education.nsw.gov.au/teaching-and-learning/school-excellence-and-accountability/school-excellence-in-action/effective-improvement-measures-and-strategies/excellence-for-high-potential-and-gifted-students>.

6. Morisano, D., & Shore, B. M. (2010). Can Personal Goal Setting Tap the Potential of the Gifted Underachiever?

Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02783193.2010.508156>.

7. Fiedler, Ellen D. (1999). Gifted Children: The Promise of Potential/The Problems of Potential. *Handbook of Psychosocial Characteristics of Exceptional Children*. P. 401–441. Retrieved from: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4757-5375-2_16.

8. Laujin, S. (2021). Psychotherapist, Psychologist, Neuropsychologist in Hong Kong. Retrieved from: <https://sandraLaujin.com/gifted-child?lang=en>.

9. Pamela, R. Clinkenbeard. (2012). Motivation and gifted students: implications of theory and research pamela. Clinkenbeard. University of Wisconsin-Whitewater. *Psychology in the Schools, Vol. 49 (7)*, P. 1–10. URL: https://www.arts.unsw.edu.au/sites/default/files/documents/Motivation_and_Gifted_Students.pdf

10. High potential learners (2021). URL: <https://www.birchcopsce.co.uk/high-potential-learners>.

11. Conrad, L. (2022). Personal Goal Setting and Self-Regulation for Gifted Children. Retrieved from: <https://globaltchatpoweredbytagt.wordpress.com/2019/03/11/personal-goal-setting-and-self-regulation-for-gifted-children/>.

12. Abu-Hamour, Bashir, & Al-Hmouz, Hanan. (2013). A Study of Gifted High, Moderate, and Low Achievers in Their Personal Characteristics and Attitudes toward School and Teachers. *International Journal of Special Education*. 28 (3). P. 5–15. Retrieved from: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1024419>.

13. Aaron, D. Gresson, & David G. Carter Sr. (2010). In Search of the Potentially Gifted: Suggestions for the School Administrator. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00098655.1977.9959190?journalCode=vtch20>.

14. Yakymova, I. L. (2021). Problema vrakhuvannya osobystisnoho potentsialu obdarovanykh uchniv u zakladakh spetsializovanoi osvity naukovoho spriamuvannya [The problem of taking into account the personal potential of gifted students in institutions of specialized education of a scientific direction]. *Inklyuzivna osvita: ideia, stratehiia, rezultat – Inclusive education: idea, strategy, result*. Kyiv, P. 1–2. Retrieved from: [ua/bitstream/123456789/18740/1/57-Yakymova.pdf](http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18740/1/57-Yakymova.pdf). [in Ukrainian].

Sadova Myroslava, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Kyiv-Mohyla Academy National University, Professor; Institute of Gifted Children of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Chief Researcher, Kyiv, Ukraine

THE EMPIRICAL STRUCTURE OF THE MOTIVATION COMPONENTS OF PERSONAL POTENTIAL OF GIFTED YOUTH ACCORDING TO FACTOR ANALYSIS

Summary.

The article substantiates the empirical results of the study of the structure of motivational components of the personal potential of gifted youth based on factor analysis.

Four main factors were identified, which together explain 44.576 % of the total variance. The first factor explains 17.607 of the total variance and combines 10 motivational scales. The first factor covered the largest number of scales and methods, which are aimed at the position of choosing a profession and academic success in the study of the subjects, so we called this factor “educational and motivational”. The second factor explains 10.005 of the total variance and combines 8 motivational scales. The second factor includes scales and methods aimed at psychological obstacles that must be overcome by the gifted during the realization of personal potential, therefore we named this factor “Identification of psychological barriers”. The third factor explains 9.991

total variance and combines 4 motivational scales. The third factor includes scales and methods that are aimed at potential resources and directly depend on the formation of motivation, therefore we called this factor “potential-motivational”. The fourth factor explains 11.943 of the total variance and combines, as in the third component, 4 motivational scales. The fourth factor includes scales and methods aimed at overcoming psychological barriers and solving problems, rather than accumulating problems and avoiding them, therefore the factor is called “personal-realization”.

Keywords: factor analysis; personal-realization; potential-motivational; identification of psychological barriers; educational-motivational components.

Стаття надійшла до редколегії 18 листопада 2022 року